

BROEDVOGELS OP DE ZANDDIJK EN DE NAARDERMEENT IN 1983.

Verslag: Dick A. Jonkers

Inventarisatie:

Henk Harder, Jacob Verhey, Ilco van Woersem.

Inleiding:

Tussen de autosnelweg van Amersfoort naar Amsterdam, (E35), het Gooimeer, Oud Valkeveen en de Oostdijk ingeklemd liggen de Zanddijk en de Naardermeent.

De Zanddijk is een vroegere zomerkade van de toenmalige Zuiderzee met een bijzondere floristische en faunistische waarde. Terecht is dit gebied op grond van de natuurbeschermingswet tot staatsnatuurmonument verklaard.

Ook de Naardermeent een van de laatste overblijfselen van de gemeenschappelijke graslanden in het Gooi, gelukkig nog onbebouwd, mag er zijn.

De natuurhistorische waarde van de beide gebieden mag dan wel groot zijn, tot nu toe werden er nooit integrale broedvogelinventarisaties verricht.

Om in deze leemte te voorzien besloot de Vogelwerkgroep het Gooi e.o. in 1983 de gebieden te inventariseren.

Oppervlakte en terreinbeschrijving.

De totale geïnventariseerde oppervlakte van Zanddijk en Naardermeent samen bedraagt ca. 80 ha. De Zanddijk heeft een lengte van ongeveer 1300 meter. Vanaf het Gooimeer strekt zich een twintig meter brede verlandingszone van moerasachtig terrein gedomineerd door riet uit. Hier sluit een gemiddeld tien meter brede zandstrook op aan die aan een afslagkust doet denken. Deze loopt uit op een hoge glooiende wal. Verspreid over het gehele terrein komt opslag van hoofdzakelijk wilgen voor. Aan de oostzijde, tegen Oud-Valkeveen aan bevindt zich nog een perceeltje loofbos.

De Naardermeent is een open graslandgebied zonder begroeiing. De graslanden zijn voor het grootste deel als weidegebied in gebruik en worden voornamelijk in de zuidelijke helft doorsneden door sloten. Verder zijn een aantal percelen als hooiland in gebruik. De meent is niet ontsloten door wegen waardoor het een voor weidevogels aaneengesloten open en rustig terrein is.

Werkwijze.

Het gebied werd integraal geïnventariseerd. Alle zang- of andere balts activiteiten, vogels met nest materiaal, toevallig gevonden nesten, eieren, met voer vliegende vogels, roepende jongen of alarmerende vogels werden ingetekend op een kaart met een schaal van 1:3800.

De inventarisaties werden voor het grootste deel overdag uitgevoerd, alleen op 16 april en 3 juli geschiedde dit vanaf een uur voor zonsopgang. Voor rietvogels en rallen werden van maart tot juli maandelijks eenmaal inventarisaties gehouden (figuur 1).

Figuur 1. Aantal bezoeken per maand aan de Zanddijk en de Naardermeent.

	<u>maart</u>	<u>april</u>	<u>mei</u>	<u>juni</u>	<u>totaal</u>
Vroege ochtend	-	1	-	1	2
Overdag	5	4	2	1	11
Avond	1	1	1	1	4

Het totale aantal inventarisaties bedroeg 17, de gemiddelde duur ervan bedroeg 2 1/2 uur. Omgerekend bedroeg de intensiteit van de inventarisatie gedurende het broedseizoen 32 min/ha.

Weersomstandigheden.

Het weer was in dit voorjaar bijzonder slecht. Er viel veel regen, de wind was vaak hard en de temperaturen waren beneden normaal. Op 15 maart was er een zware storm met hoge waterstand die in de rietstrook veel schade aanrichtte.

Vooraf in het begin van het voorjaar was het geen pretje om te inventariseren en de vogels waren niet geneigd om veel activiteiten te ontplooiën. Later in mei verbeterde het weer. Over het algemeen kan het voorjaar als te koud en te nat worden getypeerd. Desondanks geloven wij door de hoge inventarisatie intensiteit een redelijk tot goed beeld van de broedvogelstand te hebben gekregen.

Werkzaamheden tijdens de inventarisaties.

Buiten normale werkzaamheden in graslandgebieden als grasmaaien en hooien en mesten waren er geen buitensporige menselijke activiteiten. Bij de Zanddijk werd wel riet gemaaid, maar dit heeft voor zover dat te over zien valt door de hoge groeisnelheid van het riet geen invloed gehad.

Interpretatie van de inventarisatie gegevens.

Alle waarnemingen zijn per soort op een kaart overgebracht.

Voor de daardoor ontstane groepjes van dicht bij elkaar liggende waarnemingen is aangehouden dat twee dicht bij elkaar liggende punten betekenden dat de soort daar een waarschijnlijke broedvogel was. Nestvondsten of waarnemingen van jongen werden als zekere broedgevallen aangemerkt. Van de weidevogels werden eenmalige waarnemingen van bijv. alarmerende Grutto's of weidevogels op hekken of paaltjes als broedgevallen beschouwd. In dit verslag is een vogelsoort, waarvan op grond van de gegevens een territorium werd vastgesteld als broedpaar aangenomen. In de broedvogellijst wordt geen onderscheid gemaakt tussen zekere en waarschijnlijke broedgevallen.

Resultaten.

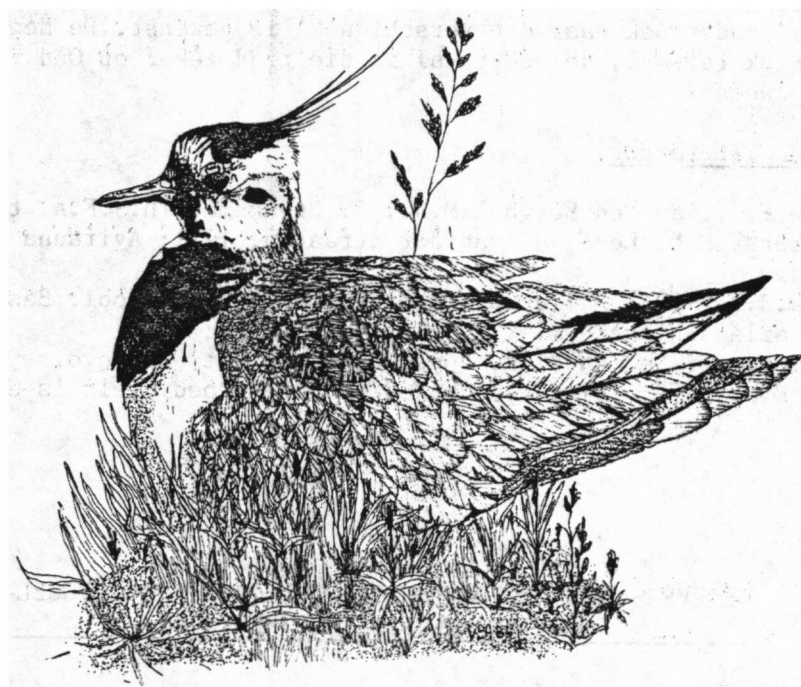
Van 34 verschillende soorten kon het voorkomen als broedvogel worden vastgesteld. Een opvallende vogelsoort hierbij is de Krakeend waarvan 8-9 paren voorkwamen. Tijdens de inventarisaties voor de Avifauna van Midden-Nederland (Alleyne et al 1971) die van 1967 tot en met 1970 werden gehouden was voor het gebied tussen Vecht en Eem het Naardermeer het grote bolwerk.

Tussen de Eemmond en Muiden kwamen toen slechts 7 paren voor. De toen vastgestelde uitbreiding van het broedbestand is dus tot nu toe doorgegaan. Van andere in die periode soorten en aantallen is moeilijk wat te zeggen over voor- of achteruitgang. Het nu onderzochte gebied maakte toen deel uit van een groter telgebied. Voorts verschilt de inventarisatiemethodiek aanmerkelijk. Alleen bij de relatief eenvoudig te inventariseren weidevogels zijn vergelijkingen te maken. Dit wordt mede mogelijk gemaakt door dat de Naardermeent het enige weidegebied van formaat binnen het toenmalige telgebied vormt. Slobeend (3), Scholekster (9), Kievit (20) en Tureluur (3) lijken sindsdien te zijn toegenomen. Van 1967-1970 waren er resp. 1, 1, 9 en 1 paar.

De toename van de Scholekster loopt parallel met de landelijke tendens (Teixeira 1979). De schijnbare toename bij de andere soorten kan veroorzaakt zijn door het natte voorjaar, waardoor tal van landbouwkundige werkzaamheden achterwege bleven en de ontwatering niet zo snel plaats vond.

De Grutto stand bleef gelijk, toen 9 paar, nu 8-9 paar. Een soort waarvan de toename zeker is, is de Bruine Kiekendief. In het rapport over de Zanddijk van de vogelwerkgroep met waarnemingen vanaf 1963 (Marius s.d.) ontbreekt deze roofvogel. In 1983 broedden er tussen Huizen en Naarden twee paar, waarvan een bij de Zanddijk. Na de afname vanaf 1960 die zich over het hele land uitstreekte nam de soort vanaf 1968 - het droogvallen van Zuidelijk Flevoland - toe. (Schipper in Teixeira 1979).

Van de zangvogels die de bosjes bevolken springt het aantal Winterkoninkjes, Heggemussen, Merels en Tuinfluiters en Fitissen eruit (figuur 2). Verheugend is het voorkomen van nog 7 paar Grasmussen. De rietstroken kenmerken zich door een vrij talrijk voorkomen van Kleine Karekiet en Rietgors en de aanwezigheid van een paartje Grote Karekiet, Sprinkhaanrietzanger en enkele Bosrietzangers. De dichtheid van Zwarte Kraai (6 paar) en Ekster (4 paar) is hoog, maar heeft gezien de inventarisatie geen invloed op de weidevogelstand.

Figuur 2: Broedvogels van de Zanddijk en de Naardermeent in 1983.

Fuut	6	Roodborst	3
Wildeeend	12-13	Sprinkhaanrietzanger	1
Krakeend	8-9	Grote Karekiet	1
Slobeend	3	Kleine Karekiet	25
Bergeend	1	Bosrietzanger	3
Bruine Kiekendief	1	Zwartkop	1
Torenvalk	1	Tuinfluiter	17
Fazant	3	Grasmus	7
Waterhoen	1	Fitis	14
Meerkoet	6	Tjiftjaf	4
Scholekster	9	Koolmees	7
Kievit	20	Pimpelmees	1
Grutto	8-9	Matkopmees	1
Tureluur	3	Staartmees	1
Houtduif	7	Rietgors	11
Winterkoning	11	Spreeuw	2
Heggemus	8	Zwarte Kraai	6
Merel	12	Ekster	4

Wanneer we de gegevens van het rapport over de Zanddijk en die van de nu gehouden inventarisatie naast elkaar leggen zijn er nogal wat verschillen. Behalve de reeds beschreven toename van enkele soorten is nu ook de Fuut aanwezig. Ook deze toename is een landelijke tendens.

Uit de gegevens van het rapport valt op te maken dat tegelijkertijd de gegevens van de Naardermeent en het aangrenzende Oud-Valkeveen zijn opgenomen. Toen aanwezig en nu verdwenen zijn Wintertaling, Zomertaling en Patrijs evenals Watersnip, Veldleeuwerik en Graspieper. De vraag dringt zich op of de laatste twee soorten werkelijk verdwenen zijn. Mogelijk zijn Patrijs en Watersnip nog wel aanwezig, maar werden zij bij de in 1983 toegepaste methodiek over het hoofd gezien. Nader onderzoek naar dit verschijnsel is gewenst. De Heggemus ontbreekt in het Zanddijk rapport, de soort zal in die tijd zeker op Oud Valkeveen aanwezig zijn geweest.

Geraadpleegde literatuur.

1. Alleyn, W.F. , van den Bergh L.M.J., S. Braaksma, Th.J.F.A. ter Haar, D.A. Jonkers, H.N. Leys, J. van der Straaten. 1971: Avifauna van Midden Nederland.
2. Colaris W.J.J. 1974: Milieukundig onderzoek van het Gooi. Basisrapport. Gewest Gooiland Hilversum.
3. Marius J. s.d. : De Zanddijk, Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
4. Teixeira R.M. 1979: Atlas van de Nederlandse broedvogels 's-Graveland.